

**დადებითი და უარყოფითი ემოციური ველის შექმნის
შესაძლებლობები მხატვრულ ტექსტში
(XX საუკუნის ქართული მცირე პროზის ნიმუშების მიხედვით)**

გელდიაშვილი ნუნუ

სსიპ იაკობ გოგებაშვილის სახელობის
თელავის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

აბსტრაქტი. ენობრივი საშუალებები ავტორის ერთადერთ იარაღს წარმოადგენს მკითხველისათვის საკუთარი განცდების გაზიარებისა და მათი სულიერი სამყაროს გამოსახატავად; ყოველგვარი ემოცია ტრანსფორმირდება ენაში და ლინგვისტიკასაც სწორედ ეს აინტერესებს - როგორ, რა გზით და რა მიზნით აღნიშნავს ენისა და მეტყველების ესა თუ ის ერთეული ამა თუ იმ ემოციას.

ნაშრომის მიზანი მცირე პროზაულ ნაწარმოებებზე დაკვირვება, კერძოდ კი, დადებითი და უარყოფითი ემოციური ველის შექმნის იმ ენობრივი შესაძლებლობების ჩვენებაა, რომლებიც სახასიათოა ამ ტიპის ტექსტებისათვის და რომელთა მეშვეობითაც მწერლები პერსონაჟის ცხოვრების ეპიზოდებს, მისი მდგომარეობისა და ყოფის მომენტებს, ასახავენ ეფექტურად, ტვირთავენ განსაკუთრებული ემოციური ელფერით.

ანალიზურმა კვლევამ ცხადყო, რომ მკითხველში დადებითი თუ უარყოფითი ემოციური განწყობის შესაქმნელად ნიშანდობლივია ორი ძირითადი გზა: 1. მწერალი თავად გვთავაზობს პერსონაჟის მდგომარეობის ან გარემოების შეფასებას სათანადო ემოციური ენობრივი საშუალებების მოხმობით; 2. მწერალი წარმოაჩენს პერსონაჟის მიერ დანახულ გარე სამყაროს, დახასიათებულს ემოციურ-შეფასებითი ლექსიკური ერთეულებით.

გამოიკვეთა, რომ ემოციური ველის შექმნაში ყველაზე მეტად მონაწილეობს ზედსართავი სახელი და შემასმენელი; კონტექსტიდან გამომდინარე, ემოციურ დატვირთვას იძენს ასევე არსებითი სახელი, როგორც იდეის საკვანძო სიტყვა.

განსაკუთრებულად საინტერესო მახასიათებელი აღმოჩნდა ემოციური შორისდებულო, რამდენადაც სწორედ ის გამოხატავს პერსონაჟების გუნება-განწყობილებას, გრძნობებს, განცდებს და ყველაზე მეტად გამოირჩევა მაღალი ემოციურ-ეფსპრესიული გამომსახველობით; ჭარბობს: მწუხარების, დარდის, გაცეცხის შორისდებულები. შორისდებულებად მრავლადაა ასევე რელიგიური სიტყვები თუ ფრაზებიც.

დასტურდება შემთხვევები, როდესაც ემოციას, უარყოფითად დახატული მდგომარეობის ფონზე, დადებითი მუხტის კონტრასტირება და უპირატესობა იწვევს, ზოგჯერ კი უეცარი, მოულოდნელი ფინალი გამოირჩევა მკვეთრი ემოციურობით.

ემოციურობით შეფერილი ლექსიკური ერთეულები ძირითადად ორი სახით ფიგურირებს ემოციური ველის შექმნაში: 1. წინადადებაში ერთი სიტყვა, ან ერთი და იგივე

მეტყველების ნაწილი გამოირჩევა მეტი ემოციურობით; 2. რამდენიმე სხვადასხვა მეტყველების ნაწილი ქმნის ემოციურ ფონს.

საკვანძო სიტყვები: ლინგვისტიკა; დადებითი და უარყოფითი ემოციური კელი; ენობრივი შესაძლებლობები.

მცირე პროზაული ნაწარმოები, უმეტესწილად, ორიენტირებულია პერსონაჟის ცხოვრების ერთ ეპიზოდზე, მისი მდგომარეობისა და ყოფის ერთი მომენტის ასახვაზე. ეს მომენტი, ეპიზოდი, გარდა კონკრეტული ინფორმაციულობისა, დატვირთულია გარკვეული ემოციური ელფერით. მწერალი პერსონაჟის მდგომარეობის, ქმედების ან გარემოების გადმოსაცემად ემოციურ ფონს ამა თუ იმ ენობრივი საშუალებით ქმნის. „მხატვრულ ტექსტში ავტორის მიზანი ის კი არ არის, საგნობრივ ლოგიკური ინფორმაცია გაუგზავნოს ადრესატს, არამედ ის, რომ საკუთარი განცდები, ამ განცდათა ნიუანსები აჩვენოს მკითხველს და მის სულიერ განწყობილებას ფიზიკურად შეეხოს; შეხების ერთადერთი იარაღი კი მხატვრულ ენობრივი საშუალებებია. ნათელია, რომ ასეთ დროს ენის კომუნიკაციური ფუნქცია უკანა რიგშია გადაწეული, სამაგიეროდ, სრულიად რეალიზებულია ენა, როგორც ემოციურ-ექსპრესიული ზემოქმედების საშუალება [სანიკიძე, 2009: 89]. ექსპესიულობა - გამოხატოს ადამიანის სულიერი სამყარო - ენის ერთ-ერთი ფუნქციათაგანია [ჯორბენაძე, 1997: 9].

მიუხედავად იმისა, რომ ემოცია ფსიქოლოგიური კატეგორიაა, მისი გადმოცემა ენობრივი საშუალებებით ხდება და შესაბამისად, ემოცია ტრანსფორმირდება ენაში [თუთბერიძე, 2005: 105]. „ლინგვისტიკას აინტერესებს, - როგორ, რა გზით, რისთვის, რა მიზნით და ა.შ. აღნიშნავს თუ გამოხატავს ენისა და მეტყველების ესა თუ ის ერთეული ემოციას“ [თვალაძე, 2002: 138].

აღნიშნავენ, რომ ნებისმიერი სიტყვა თავისი ბუნებით მეტ-ნაკლებად ემოციურია და არაემოციურობის საკითხი საერთოდ არ დგას [სანიკიძე, 2009: 87]. გამოვყავით მეტი ემოციურობით შეფერილი ლექსიკური ერთეულები და ორ დიდ ჯგუფად - დადებითი და უარყოფითი ემოციების გამომხატველ საშუალებებად დავყავით.

დადებითი ემოციის გამოხატვის საშუალებები

ნიშანდობლივი აღმოჩნდა მკითხველში ემოციური განწყობის შექმნის ორი ძირითადი გზა:

1. მწერალი თავად გვთავაზობს პერსონაჟის მდგომარეობის ან გარემოების შეფასებას სათანადო ემოციური ენობრივი საშუალებების მოხმობით;

2. მწერალი წარმოაჩენს პერსონაჟის მიერ დანახულ გარე სამყაროს, დახასიათებულს ემოციურ-შეფასებითი ლექსიკური ერთეულებით.

ემოციის გამომწვევი ერთ-ერთი საშუალება პერსონაჟის გარეგნული მახასიათებლების გამოკვეთაა, თუმცა, მცირე პროზის თავისებურებიდან გამომდინარე, პერსონაჟებისა თუ გარემოების დახასიათება აქ ძალზე ლაკონურად არის წარმოდგენილი და, შესაბამისად, მწერალს რამენიმე სიტყვა-ფრაზით უწევს

მკითხველამდე სასურველი ინფორმაციის მიტანა: „თვალს ასწევს და მიყურებს ისეთი **სანდომიანი, მშვიდი, ბავშვური თვალებით**“ [გამს. 1992: 35].

გარეგნული მახასიათებლის გვერდით, ავტორი წარმოგვიდგენს **პერსონაჟის შინაგან მდგომარეობას**, რაც მკითხველს შესაბამისად განაწყობს კონკრეტული ეპიზოდის კითხვისას:

„...ორივენი **ბედნიერნი** ვართ და **გრძნობამოჭარბებულნი**...“ [გამს. 1992: 35].

წარმოდგენილ მაგალითებში დადებითი კონოტაციის მქონე ცალკეული სიტყვები ქმნის შესაბამის ემოციური ფონს: **ბედნიერნი, გრძნობამოჭარბებულნი**... ამასთანავე, ემოციას მკითხველში, ცალკეული სიტყვების გარდა, მთლიანი კონტექსტი იწვევს.

გარეგნული მახასიათებლისა და შინაგანი განწყობის ჩვენების გარდა, მწერალი **პერსონაჟის/პერსონაჟთა ქმედებას ასახავს ემოციურ კონტექსტში** (ემოციურობას სწორედ კონტექსტიდან გამომდინარე იძენს).

„ჩემო შვინდავ! ჩემო შვინდავ!.. - ძახილით გაექანა სოსო იქით, საიდანაც ზმუილი მოისმოდა.

ამ დროს, ჭალის პირას შვენიერად დარგვალებული და ჩასუქებული შვინდა-ფერის ხარი გამოჩნდა.

-შვინდავ!.. - მივარდა სოსო და კოცნა დაუწყო.

ხარიც ალერსით შეზმუოდა გახარებულს სოსოს და კოცნის მაგიერ პირს ულოკავდა“ [არაგვ. 1970: 71].

დასახელებულ მაგალითში, გარდა ქმედების ნომინაციისა (დაუწყო კოცნა; შეზმუოდა; პირს ულოკავდა..), ემოციურ ველს ქმნის ხარის აღწერილობა (**შვენიერად დარგვალებული, ჩასუქებული**) და კუთვნილებითი ნაცვალსახელი (**ჩემო შვინდავ**), რაც ბავშვის სიხარულს (რომ ხარი კვლავ მისია!) უსვამს ხაზს. გარდა ამისა, ემოციურია თვით კონტექსტი, რადგან გადმოცემულია ბავშვის სიხარული, გამოწვეული დაკარგული ხარის პოვნით.

როგორც უკვე აღინიშნა, მწერალი სუბიექტური ემოციურ-შეფასებითი აღწერილობის გვერდით წარმოაჩენს პერსონაჟის თვალთ დანახულ, აღქმულ გარე სამყაროს, მოვლენებს გამოხატულს სათანადო ლექსიკური ერთეულებით:

„ბავშვი **დარცხვენილი** და **გახარებული** წავიდა.

-ეს **კარგი** ჯილდო მივიღე **საახალწლოდ!** - თქვა გიგამ და დაიწყო ოთახში სიარული.

-როგორ **გახარებული** ადგება ჩემი ვალიკო!... - გაიფიქრა ელენემ“ [ლორთ. 1953: 154].

„-ღირსო მამაო, შიო...“ - შემოესმა ეს სიტყვები მეფსალმუნისა, როდესაც ეკლესიაში შევიდნენ, და შალვა ყურს არ უჯერებდა. კარებში შეჩერდა და დიდხანს **გამტერებული** იდგა და ადგილიდან არ იძვროდა.

„- ღირსო მამაო, შიო...“ -შემოესმა კვლავ მეფსალმუნის ხმა...

-ღმერთო!.. მაშ მე მაისშიაც **ცოცხალი ვარ?** - თვალბუხე ხელი მიიფარა და ქვითინი მორთო. ელიკო-კი **სიამოვნებით** შესცქეროდა მოქვითინე შალვას და ღმერთს მადლობას სწირავდა, რომ შეცდომითი რწმენის მსხვერპლი არ შეიქმნა შალვა.

-მე აღარ მოგვკვდები, ჩემო მკურნალო! - მოურიდებლად გადაეხვა ელიკოს კარიბჭეში და იმისი მკერდი ცრემლით დააღებო“ [არაგვ. 1970: 330].

„ცოცხალი ვარ“, „აღარ მოგვკვდები“ - იმედის, რწმენის, სიხარულის, ბედნიერების განცდის მაკონსტრუირებული ენობრივი საშუალებებია.

მეტი ემოციურობით შეფერილი ლექსიკური ერთეულები ორი სახით ფიგურირებს ემოციური ველის შექმნაში:

1. წინადადებაში ერთი სიტყვა, ან ერთი და იგივე მეტყველების ნაწილი გამოირჩევა მეტი ემოციურობით:

„-ამოვიდა!..-უნებურად ალტაცებით წამოიძახა თიკომ...“ [არაგვ. 1970: 149];

„-დაჯექი, ლიზა!.. - ალერსიანად უთხრა და ორმავე ერთად ჩაიკეცა“ [არაგვ. 1970: 138];

„-სად გარბიხარ, კუდრაჭავ, შენი ეშმაკობა მოიგონე?! - მიაძახა თედომ და უკან დაედევნა... -განა ეგ დამავიწყდება, ჩემო კუდრაჭავ!...“ [არაგვ. 1970: 93].

„ლიზას თვალები გაუბრწყინდა“ [არაგვ. 1970: 139];

„მორცხვი, თავდაჭერილი ამპარტავნებით თავს ქვევით ხრიდა, რათა არავის შეემჩნია მისი ბედნიერება და მისი სიხარული“ [ლორთ. 1953: 80];

2. რამდენიმე სხვადასხვა მეტყველების ნაწილი ქმნის ემოციურ ფონს:

„ოდნავ შეპარებული სიწითლე იმის ნახს, სპეტაკს სახის ფერს ამშვენებდა და ცისფერი თვალები და ოქროსფერი თმა ხომ უათკეცებდნენ სიმშვენიერეს. ნატოს თვითონვე მოეწონა მინაზებული სახე და სარკისკენ მიტრიალდა. სარკემ უტყუვრად გამოაჩინა იმის მოხდენილი ტანი და...“ [არაგვ. 1970: 284].

დასტურდება შემთხვევები, როდესაც ემოციას უარყოფითად დახატული მდგომარეობის ფონზე დადებითი მუხტის კონტრასტირება და უპირატესობა იწვევს:

„გათავდა ომი. დაღალული, დაქანცული, დაჭრილი, გავერანებული ქვეყნის ჭირისუფალნი მაინც მხიარულნი არიან. ცრემლების და ოფლის იქეთ ბედის მადლიერი, ჯანსაღი, მომღიმარი სახეები მოჩანს. თავისუფლების ცოცხალ ფერს დაუფარავს დანაკლისის ფერმკრთალი ბუნება.

-ძმებო, ნუ დაივიწყებთ, ვინც პირველმა ვერ მოითმინა და მარტო შეებრძოლა მტერს.

-განუსვენოს უფალმა! -გრიანებს ხალხი.

ჯურღმულში, სადაც ხიშტებით დაფლეთილი ცხედარი ოდესღაც უპატიურათ ჩააგდეს, ისმის:

-განისვენებს სული ჩემი ნეტართა შორის წალკოტსა ყვავილოვანსა.

წინათ ამოწყვეტილსა და გადამწვარ ორ სოფელს შორის აღმართულია ამაყი ქანდაკება, ნიშანი ერის ძლიერებისა და მტერთაგან განთავისუფლებისა“ [ლორთ. 1953: 151].

აღსანიშნავია, რომ უეცარი, მოულოდნელი ფინალი ხშირად გამოირჩევა მკვეთრი ემოციურობით.

ნოველაში „სიკეთე“ (რ. მიშველაძე) მოხუცი მეარღნე თავს ძალას დაატანს, აიკიდებს მძიმე არღანს და გაუყვება ქორწილისაკენ მიმავალ გზას, რათა შეუსრულოს

სიძეს (რომელიც „თავისი ფეხით მივიდა სათხოვნელად“) თხოვნა და დაუკრას მის ქორწილში, მიუხედავად მამამისთან წარსულში მომხდარი უთანხმოებისა, მაგრამ უჭირს... არღანი მძიმეა, გზა - შორი, ფეხები და წელი - დაუძღურებული... ვეღარ მიდის, გზადაგზა ისვენებს, საკუთარ თავს ამხნევეს, სთხოვს, აიძულებს... ნოველის დასასრულს ვკითხულობთ:

„თამადას ხელისმომკიდების სადღეგრძელო უნდა შეესვა, ოთხი ერთნაირი ჭინჭილა მოატანინა მასსპინძელს. ორი თვითონ შეივსო, ორიც მოადგილეს გაუგზავნა. წამოდგა და ხვეწნა-მუდართით ძლივს დააწყნარა შეზარხოშებული სტუმრები.

ხელის მომკიდები ფეხზე იდგნენ და ამთქნარებდნენ.

დააწყნარა თამადამ სუფრა და ის იყო გრძელი მოსწრებული სიტყვა-თქმებით გაფერადებული სადღეგრძელოს თქმას აპირებდა, რომ სულ ახლოს, ქუჩაში ან ეზოში კი არა, უფრო ახლოს, კიბის თავზე, ზედ ყურთან არღნის ხმა გაისმა“ [მიშვ. 1977: 22].

„არღნის ხმა“ - უკანასკნელ ორ სიტყვაში ჩატეული სიკეთე, მღელვარება და სიხარული, მიზანს მიღწეული მეარღნე და ბედნიერი სიძე...

მსგავსად ამისა, სწორედ ხმა არის „ბედნიერი დედისათვის“ სიხარულის მომასწავებელი ნიშანი (შიო არაგვ.): „გულგატეხილმა მზექალამ შვილის გამოცდაზე დასწრება ვეღარ გაბედა და ამისათვის არის, რომ ეგრე მოუთმენლად მოელის ოთარის სასწავლებლიდან დაბრუნებას.

ჩუ!.. ვისიღაც **ფეხის ხმა** მოისმის! მზექალა სმენად გარდაიქცა. უნებურად ზეზე წამოიჭრა... „**ფეხის ხმაა, ფეხისა!**“ ბუტბუტებს მზექალა.

მათლაც, **ფეხის ხმა** უფრო მკაფიოდ ისმის...

არა ჰგავს დაღონებულის, დამარცხებულის **ფეხის ხმას**... ოთახის კარიც გაჭრიალდა და კარებში მოცინარი, სახე-გაბრწყინებული ფუნჩულა ბავშვი გამოჩნდა.

-ოთარ!..

-დედი!..

თითქმის ერთად წამოიძახა დედა-შვილმა და უსიტყვოდ გაიგო ერთი-მეორის პასუხი... სწრაფად გამარჯვებულთ გული გულს შეუერთეს და ...

მომლოცველნი რომ არ მოსულიყვნენ, იქნება დედა-შვილი ერთმანეთს არ გასცლოდა...“ [არაგვ. 1970: 364].

„მოჩვენება სურათი აღმოჩნდა, მხატვარ მეგობრის მიერ წინა ღამით შესრულებული. შეავლეს **მომღიმარე მეგობრებმა** ერთმანეთს ხელი, ნათელ სარკმელთან რომ მიაღწიეს, ერთი მეორეს ჩაჰხედეს თვალებში და წამსვე ორთავემ შეიცნო სიბრძნე სიცრუისა“ [გამს. 1992: 241].

დასახელებულ მაგალითებში დასასრულს ემოციური ფონი იქმნება არა იმდენად ცალკეული სიტყვების გამო, არამედ მთლიანი კონტექტიდან გამომდინარე.

ამრიგად, გამოვლინდა დადებითი ემოციის გამოხატვის ორი ძირითადი გზა: უშუალოდ ავტორისეული და პერსონაჟისეული; ემოციური ველის შექმნაში უფრო მეტად მონაწილეობს ემოციური სიტყვები. გამოირჩევა ზედსართავი სახელი და შემასმენელი; კონტექსტიდან გამომდინარე, ემოციურ დატვირთვას იძენს არსებითი სახელი, როგორც იდეის საკვანძო სიტყვა.

უარყოფითი ემოციის გამოხატვის საშუალებები

მსგავსად დადებითისა, უარყოფითი ემოცია ავტორისეული ან პერსონაჟისეული ხედვით გადმოიცემა:

„გვიან საღამოს შემოვიდა... აღერდილი... გულჩამკვდარი: იმედი, პატარა ბავშვის დიდი იმედი გაცუდდა... მოიმიზეზა რაღაც, დაიწყო ტირილი; ტიროდა დიდხანს, სანამ არ მიეძინა...“ [ლორთ. 1953: 93];

დადასტურდა უარყოფითი ემოციის გამოხატვის ორი ძირითადი ჯგუფი:

1. როდესაც წინადადებაში ერთი ან რამდენიმე ერთი და იგივე მეტყველების ნაწილია მეტი ემოციურობით დატვირთული;

2. როდესაც წინადადებაში ან მიკრო ტექსტში სხვადასხვა მეტყველების ნაწილი ფიგურირებს ემოციური ველის შექმნაში.

ნიშანდობლივია ემოციური ველის შექმნა ზედსართავი სახელით/მიმღობით:

„საწყალო შრომიშვილო, როგორც ვხედავ, შენ ბედი არ გაგიღიმებს!..ეჰ, საწყალო, როდემდის უნდა ითმინო?“ [არაგვ. 1970: 133];

„მოაგონდა ახრჩოლებული ჭრაქი. მჭვარტლიანი ფაცხა. მარტოობა“ [გამს. 1992: 66];

„ჭადრის ძირში პაწია ყლორტი ამოსულა, გაუხარებელი, ნაციები, მზეს დახარბებული“ [გამს. 1992: 65];

„თედო გელიაშვილმა გაჰკრა ასანთი და ყელ-მოღერებული ლამპარი აანთო. იმის ბუნდ მუქხედ პირველად თვით გელიაშვილის მიმკრთალმა სახემ დაიწყო ციმციმი და შემდეგ მთელი ოთახი კედლებით და მოწყობილობით გამოირკვა: ორი დაძველებული, თავებით ერთმანეთზე მიდებული ტახტი, ორი დანჯღრეული მაგიდა და აგრეთვე ტაბლა, რომელზედაც დახროვებული იყო წიგნები და სხვადასხვა საგნები, როგორც: ჭიქები, საწერ კალამი, ცარიელი ასანთისა და თუნუქის კოლოფები. ნემსი და ძაფი, გამხმარი პურის ნამტვრევები და კიდევ სხვა ამისთანები“ [არაგვ. 1970: 79];

“-ამ კვირაში გაგვაგზავნიან! - ჩავარდნილის ხმით მოკლეთ უპასუხა ტუსაღმა” [ლორთ. 1953: 113]; „გულამღვრეული მოვარღვევ თოვლს“ [მიშვ. 1977: 13];

უარყოფითი ემოციის გამოხატვა ზმნიზედის საშუალებით - ზმნიზედა უმეტესად ავტორისეულ ემოციურ-შეფასებით ლექსიკასთან ვლინდება:

„-ჰმ.. - თავის ქნევით მწარედ გაიღიმა დედაბერმა ღრმად ჩაფიქრების შემდეგ და სასოწაკვეთილებით ხელები მუხლებზე დაირტყა“ [არაგვ. 1970: 59];

„-აბა, - გულდაწყვეტით თქვა ნუგზარმა ისე, რომ საცეკვაო მოედნისათვის თვალი არ მოუმორებია“ [მიშვ. 1977: 151];

უფრო დამახასიათებელია უარყოფითი ველის შექმნა ზმნით:

„-ვაიმე, შვილებო!... _შეჰდრიალა ქიტუამ და თავის უნებურად თვალებზე ხელ-მიფარებულმა იქვე ჩაიკეცა“ [არაგვ. 1970: 165];

„მმულხართ!...“ [არაგვ. 1970: 285];

ხშირ შემთხვევაში ეს არის ზმნური მეტაფორა: „ამ სიტყვებმა ერთიანად დააღწეს დედაკაცი“ [ლორთ. 1953: 114], ან დისფემიზმები, სტილისტურად უარყოფითი შეფერილობის მქონე ზმნები:

„ლეგა გაეთრია. დიაღ, დაეთრია, რადგან თავის თავს ძალად მიათრევდა. ფეხები აღარ ემორჩილებოდნენ“ [არაგვ. 1970: 285];

„ჩულის ნაგლეჯებზე მიგდებულიყო“ [არაგვ. 1970: 58];

ემოციური ველს, გარდა ერთი მეტყველების ნაწილისა, ხშირად ქმნის ორი ან მეტი სიტყვათა ჯგუფი. უმეტეს შემთხვევაში, ეს არის ზედსართავი და არსებითი სახელების კომბინაცია:

“ყოველდღე ცივი მჭადი, ჭვარტლიანი ბუხარი, სამი დღის ლობიო და მოწყენილობა, მომთენთავი, დამღლელი, მწარე ფიქრების ამშლელი მოწყენილობა” [მიშვ. 1977: 5];

„ვინ იცის, რამდენი გულის სიღრმიდან ამონახეთქი კვნესა შესმენია ამ ჭანდარს, რამდენი ტანჯული უნახავს...“ [არაგვ. 1970: 157];

„დაკოდილი ფრინველი აღმაცერად დაჰქანდა, ზღვის ზედაპირზე დაეცა და საშინელი ყივილი მორთო“ [გამს. 1992: 49];

„-ისე თქვენი ოჯახი აშენდეს, როგორც მართალს ამბობთ! - გულჩაწყვეტით, თითქმის ტირილით, წამოიძახა დათუა და მუხლები ჩაეკეცა“ [არაგვ. 1970: 132];

„-მშვიდობით! - ტირილ-ყვირილით უპასუხა ქალმა; დაიხარა და მარჯვენა ხელი ძლიერ დაიკრა მუხლზე, რასაც შვრებიან ჩვენში კუბოს უკან მიმავალი ახლობელი ჭირისუფლები“ [ლორთ. 1953: 115];

„-აააა!.. - კიდევ დაიღრიალა, შემდეგ კბილებით თავის გამხმარ ხელს დასწვდა და ერთი ლუკმა ხორცი ამოიგლიჯა“ [არაგვ. 1970: 60];

„-წავალ და გადავვარდები წყალში!... -ერთი შეიშმუშნა, ტკვილები იგრძნო...“ [ლორთ. 1953: 75];

დადებითი ემოციის მსგავსად, უარყოფითი ემოცია ხშირად კონტექსტიდან გამომდინარე იქმნება მხოლოდ და არა ემოციურად დატვირთული სიტყვებით. დასტურდება შემთხვევები, სადაც უარყოფითი ემოცია დადებითი კონოტაციის მქონე სიტყვების ფონზე იქმნება:

„ირემი შეტორტმანდა და გულის საკლავის ამობლავილით, წინ გადახტომის მაგივრად, გულაღმა გადავარდა.“

ტყის პირიდან გამოვარდა ახალგაზრდა ყაწვილი და გადაჩეხილ ირემთან მირბენისთანავე სიხარულით წამოიძახა:

-შიგ გულში არ მოხვედრია!...

ირემმა-კი ძალდატანებით ქუთუთოები განზე გასწია და ცრემლში მოცურავე თვალის კაკლები თავის მკვლელს მიაპყრო, რითაც თითქოს ამას ეუბნებო: „გაუმაძღარო, რა დაგიშავე, რომ სიცოცხლეს მისპობ?!“

ამის პასუხად ყმაწვილმა ხანჯალი ყელში გაუგდო და მოუსწრაფა სიცოცხლე“ [არაგვ. 1970: 118];

ამ ეპიზოდში, ემოციურად უარყოფითი ლექსიკური ერთეულების გარდა (გულის საკლავი ამობლავილი, მოუსწრაფა სიცოცხლე, სიცოცხლეს მისპობ..), ვფიქრობთ, მკითხველს ნეგატიურ განწყობას „ახალგაზრდის“ „სიხარულით“ მირბენა და აღფრთოვანებული შეძახილი, რომ „შიგ გულში მოხვედრია“, ამძაფრებს.

მსგავსად დადებითისა, უარყოფით ემოციას, სიბრაზეს, სიბრაღულს, ჯავრს... მწერალი რამდენიმე გზით იწვევს მკითხველში. ერთ-ერთი - პერსონაჟის მდგომარეობის ჩვენებაა. ნოველაში „ადამიანი?!...“ (შიო არაგვისპირელი) თედოს მდგომარეობაზე მისივე მონოლოგი გვამცნობს: „-საყვარელო მშობელო! - ტირილის

ხმით წამოიძახა და ლოგინში წამოჯდა: - **უკანასკნელ** მდგომარეობამდის მიგიხწევიათ, არიარად გიხდებათ სიარული და მე-კი იმის მაგიერ, რომ ამისთანა გაჭირების დროს დაგეხმაროთ, პირიქით „ფულები გამომიგზავნეთ“ - მეთქი, გწერთ!.. დახმარების მაგიერ, მინდა კიდევ თქვენ გამოგართოთ; გწერთ ჩემი **უკიდურესი** მდგომარეობის ამბავს, გთხოვთ ფულს და მით **გიორკეცებთ** თქვენს **ტანჯვას**. საიდან მოვიპოვე ამისთანა უსინდისობა, რომ მაგრე ... ეჰ! საყვარელო მშობელო, მაპატივე, დამნაშავე ვარ შენს წინაშე.. შენმა წერილმა თვალები ამიხილა და ეხლა ცხადად ვხედავ ჩემს დანაშაულს და კიდევ ეს **მტანჯავს, ცეცხლს მიკიდებს**; შენი **სიტყვები ისარივით** მხვდება გულში და ისეც **დაწყლულებულს წყლულს** მიმატებს... მეგონა, ჩემი გზა ია ვარდით იქნება დაფენილი და მოვიკლავ სწავლის წყურვილს-მეთქი, მაგრამ რას ვხედავ?! ხა, ხა, ხა!... სწავლის წყურვილის მაგივრად, უმნიშვნელოდ, **ლუკმა-პურის** მოპოვების ბრძოლაში მიღობის ცხოვრება!...“ [არაგვ. 1970: 81];

უარყოფითი ემოციის გამომწვევი კიდევ ერთი საშუალება მწერლის მიერ **რაიმე ქმედების აღწერა და მკითხველის თვალწინ ცოცხალი სურათის წარმოდგენაა:**

„-არ წავყვები, მამილო! - **ტირილით** უთხრა კატომ.

-სად მიყავს, ეი! -**ტირილითვე** უთხრა გიგლამ და კატოს ხელი დაუჭირა.

-ნუ გეშინიან, შვილო, ნუ! ეგ მადლიანი ადამიანია! - ანუგეშებდა ქიტუა კატოს, მაგრამ თვითონაც **ტირილი მოსდიოდა და ცრემლებს ძლივს იმაგრებდა...**

-გიგლო!.. - **სასოწარკვეთილებით** გადმოსძახა ეტლიდან კატომ თავის პატარა ძმას, რაკი მამამ ვერა უშველა-რა..

-ნუ მიგყავს, ეი!.. - წმობიყვირა გიგლამ და ძმას ხელიდან გაუსხლტა. მივარდა ეტლს და ხელები წინ გაიშვირა, რომ კატოსათვის მოეკიდნა, მაგრამ ამ დროს დაიდრა ეტლი და გიგლა კინადამ ქვეშ არ მოიყოლა..“ [არაგვ. 1970: 203];

ადამიანში ჰუმანურობის ძიება მცირე პროზის ერთ-ერთი ნიშანდობლიობაა და შესაბამისად, განსაკუთრებით მძიმედ არის წარმოდგენილი ის ეპიზოდები, სადაც ადამიანთა სისასტიკე ვლინდება:

ქეთოს მდგომარეობის აღწერისას („ქორწილი“, ნ. ლორთქიფანიძე) მწერალი წარმოადგენს სუბიექტურ-ემოციურ შეფასებას და სურათის დასაწყისშივე განაწყობს მკითხველს ნეგატიურად:

„**საზარი** სურათი ვნახე:

ქეთო ცაცხვის ძირში იყო, უაზროდ, დინჯის ნაბიჯებით მიდიოდა ის სულ წინ, სანამ წელზე შემორტყმული თოკი არ გაქაჩავდა, რომ შემობუნებულს პირდაპირ, გზის გადუხვევლად განეგრძო სიარული.

ფეხშიშველი... შემოხეული, უსახელო კაბა... შეკრეჭილი თმა... ფერმკთალი, დანაოჭებული სახე... გამომშალი თვალები და განუწყვეტელი ბუტბუტი:

პირუტყვი... პირუტყვი... პირუტყვი.

მივუახლოვდი... ყურადღება მაინც არ მომაქცია; დაველაპარაკე - ერთი კი შეჩერდა, მერე ისევ განაგრძო სიარული და ბუტბუტი:

ცხოველი...ცხოველი...ცხოველი...

ბესო უხსენე...შემომიბრუნდა... სახეს ტკბილმა სევდამ გადურბინა... ჩემია, ჩემია, ჩემია - გაიმეორა უთვალავჯერ და ისევ დაიწყო გაუთავებელი სიარული და ბუტბუტი:

პიუტყვი... პირუტყვი... პირუტყვი...

გამოვიქეცი,

ვერ გაუძე,

ახლოს საზიზღარი,

შორით საცოდავი,

მოგონებაში სასოების მომგვრელი ქმნილების ცქერას...“ [ლორთ. 1953: 84].

შიმშილი და დაბალი სოციალური ფენების მძიმე ცხოვრება ნოველისტთა შემოქმედების მნიშვნელოვანი თემატიკაა. შესაბამისად, მძიმეა ის სურათი, რომლის ფონზეც წარმოგვიდგება მათი ყოფა.

„იქედანაც თვალზე **ცრემლშემხმარი** ბავშვები ძალღებვივით **კნაოდნენ** და იძახდნენ: - მამა, გვაჭამე!“ [ლორთ. 1953: 91];

„-მამა, **ცოტა** იქნება დაგრჩა - მომეცი... მუცელი **მტკივა** - არ გაგამხელ...“

მამას ზღუქუნი წასკდა“ [ლორთ. 1953: 92];

ქართულ ნოველაში დადასტურდა ლექსემა „**ცრემლი**“ როგორც ერთ-ერთი ყველაზე ხშირად გამოყენებული უარყოფითი ემოციის გამომწვევი საშუალება:

„-ღმერთი აღარა გწამთ, ტყუილად რად უნდა გადავიხადო?! წამოიღრიალა დათუამ, განაჩენი რომ მოისმინა, და ჯავრისაგან **ცრემლები** გადმოჰყარა“ [არაგვ. 1970: 132];

„...დაუქაქანა ქალმა და საბასაკენ წაიწია, მაგრამ ხელი აღარ უხლია, რადგან საბას საზარათ დაეღრიჯა სახე და თვალიდან **ცრემლები** წამოსკდა“ [ლორთ. 1953: 73];

„ბავშვი მიიძინებს. თვლემს დედაც... ტანჯული ქალის დაღლილი თვალიდან მოჰონავს **ცრემლი**“ [ლორთ. 1953: 95]; „ქალი გაჩუმდა. გარეთ გამოსასვლელ **ცრემლებს**

ყლაპავდა მთელი სხეულით და ამიტომ საცოდავით უხერხულათ იჯდა“ [ლორთ. 1953: 113]; „ექვთიმეს თვალზე **ცრემლები** მოადგა“ [ლორთ. 1953: 115]; „ირემმა-კი

ძალდატანებით ქუთუთოები განზე გასწია და **ცრემლში** მოცურავე თვალის კაკლები თავის მკვლელს მიაპყრო“ [არაგვ. 1970: 118]; „იქედანაც თვალზე **ცრემლშემხმარი**

ბავშვები ძალღებვივით კნაოდნენ და იძახდნენ: - მამა, გვაჭამე!“ [ლორთ. 1953: 91]; „-ნუ გეშინიან, შვილო, ნუ! ეგ მაღლიანი ადამიანია! - ანუგეშებდა ქიტუა კატოს, მაგრამ თვითონაც ტირილი მოსდიოდა და **ცრემლებს** ძლივს იმაგრებდა...“

კვლევის შედეგად დადგინდა, რომ ემოციას იწვევს როგორც ავტორისეული, ისე პერსონაჟისეული ემოციურ-შეფასებითი ლექსიკა. ემოციური ფონი იქმნება როგორც წინადადებაში ერთი ან რამდენიმე ერთგვარი მეტყველების ნაწილით, ასევე რამდენიმე სხვადასხვა სიტყვათა ჯგუფით.

პირველ შემთხვევაში, ემოციურ ფონს ზმნა ქმნის. ნიშანდობლივია ზედსართავი სახელი, როგორც უარყოფითი ემოციის მაკონსტრუირებელი ენობრივი საშუალება.

უარყოფითი ემოცია იშვიათად იქმნება კონტექსტუალურად, მას ძირითადად უარყოფითად შეფერილი ლექსიკური ერთეულები ქმნის.

ემოციური შორისდებულის ექსპრესიული ფუნქცია

„მზარდი კომუნიკაბელურობის ეპოქაში განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია საკომუნიკაციო ქმედების იმ ერთეულთა კვლევა, რომლებიც კომუნიკაციისას

სოციალურ პროცესებს მართავენ. ერთ-ერთ ასეთ ერთეულს შორისდებული წარმოადგენს“ [დარასელია, 1999: 21].

მეტყველების ნაწილების, როგორც ემოციის გამომხატველი საშუალებების, კვლევისას ცალკე გამოვყავით შორისდებული, რამდენადაც მიგვაჩნია, რომ მას განსაკუთრებული ადგილი უკავია ადამიანის გრძნობებისა და ემოციების წარმოჩენაში როგორც ყოფით, რეალურ ცხოვრებაში, ასევე მხატვრულ ნაწარმოებში. შორისდებულის საკომუნიკაციო როლი იმდენად დიდია, რომ მას ზოგჯერ არა მარტო ტექსტის ნაწილად, არამედ თავად ტექსტადაც მიიჩნევენ [დარასელია, 2006: 102].

შორისდებული ის მეტყველების ნაწილია, რომელიც მიუთითებს ინდივიდის მენტალურ მდგომარეობაზე. გვიჩვენებს მის (რეალურ, გულწრფელ თუ გათამაშებულ) დამოკიდებულებას, რეაქციას ან ქმედებას საკომუნიკაციო აქტის სხვადასხვა ელემენტის მიმართ - ადრესატის, დისკურსის თემის, საკუთარი თავის, ან მთლიანად სამეტყველო სიტუაციის კონტექსტის მიმართ“ [დარასელია, 2006: 9].

გამოყოფენ ემოციურ და იმპერატიულ შორისდებულებს: „ემოციური შორისდებულებით გადმოიცემა საგნის ან მოვლენის ემოციური შეფასება ადამიანის მიერ იმის მიხედვით, თუ როგორ უყურებს იგი ამ საგანს ან მოვლენას: მოსწონს, ახარებს, სწყინს, აბრაზებს, წუხს, აკვირვებს და ა.შ. მეტყველებაში იმპერატიული შორისდებულის დანიშნულებაა, გამოხატოს ადამიანის ნება-სურვილები: ბრძანება, გაფრთხილება, მოწონება, რჩევა, აკრძალვა და სხვ.“ [გაჩეჩილაძე, 1979: 81].

ჩვენი დაკვირვების საგანს წარმოადგენს ემოციური შორისდებული, რამდენადაც სწორედ ის გამოხატავს (ჩვენ შემთხვევაში პერსონაჟების) გრძნობებსა და განცდებს და გამოირჩევა მაღალი ემოციურ-ექსპრესიული გამომსახველობით [გაჩეჩილაძე, 1979: 51].

ემოციურ შორისდებულებებში სამ ქვეჯგუფს გამოყოფენ:

- „ა) ოდენ დადებით ემოციების გამომხატველი შორისდებულები;
- ბ) ოდენ უარყოფითი ემოციების გამომხატველი შორისდებულები;
- გ) როგორც დადებითი ასევე უარყოფითი ემოციების გამომხატველი შორისდებულები“ [დარასელია, 2006: 16].

ა. შანიძე შეუძლებლად მიიჩნევს ყველა იმ გრძნობისა და ემოციის გამოკვეთას, რასაც შეიძლება შორისდებული გამოხატავდეს და ყველაზე მეტად დამახასიათებელ ჯგუფებს გამოყოფს [შანიძე, 1973: 623].

როგორც ანალიზმა ცხადყო, დამახასიათებელია და რიცხვობრივად აშკარად ჭარბობს მწუხარების, დარდის გამომხატველი შორისდებულები. მათ შორის, ყველაზე ხშირად დასტურდება „ეჰ“ შორისდებული:

- „ეჰ!“ გულჩაწყვეტით ამოიოხრა, რაკი ფქვილი ვერ დაინახა...“ [არაგვ. 1970: 143];
- „- ეჰ, ამისთანა ცხოვრებაც დაიქცეს!“ [არაგვ. 1970: 79];
- „-ეჰ! - ტანის შერხევით ამოიკვნესა მზექალამ...“ [არაგვ. 1970: 364];
- „-ეჰ, რაც უნდა გახდეს, ვსთხოვ!..“ - ხელის ქნევით გადაწყვეტით წარმოსთქვა...“ [არაგვ. 1970: 147];

„ეჰ, საწყალო, როდემდის უნდა ითმინო?!“ თითქო მთვარემ ვერ გაუძლო დათუას მზერას, ღრუბელს მიეფარა და დერეფანში ჩამოაბნელა“ [არაგვ. 1970: 133];

„ეჰ, ეჰ..“ ამბობდა გულნატკენი პლანტატორი“ [გამს. 1992: 47];

„-ეჰ, ჩვენი მხსნელი და პატრონი სადაა? - სასოწარკვეთილებით წამოიძახა ქალმა..“ [ლორთ. 1953: 112];

გარდა ამისა, დასტურდება „ეხ“, „ახ“, „ოხ“, „ოჰ“ შორისდებულები:

„-ეეხ!.. - ღრმად ამოიოხრა ნენემ და გულ-აღმა გადმოტრიალდა“ ;

„ახ, რა ბედნიერი იყო ტიტკო ამ ორი წლის განმავლობაში და ეხლა-კი რა მოუვიდა!..“ [არაგვ. 1970; 212];

„ოხ, რა ბედნიერი იყო ის ამ ორ წელიწადს!..“ [არაგვ. 1970; 210];

„ოხ, ღმერთო, ღმერთო!.. მთლად ცრემლად დაიღვარა მზექალა“ [არაგვ. 1970; 364];

„-აახხ!.. - ფეხზე წამოვარდნით წამოიძახა საშინელი ხმით ტიტკომ.... - აახხ!.. - უფრო საზარლდა წამოიძახა და ხელი თმაში წაივლო“ [არაგვ. 1970; 214];

„- ოჰ, ღმერთო!... მიშველეთ!...“

კიდევ ერთი დიდი ჯგუფი ემოციური შორისდებულებისა, არის **გაბრაზების გამომხატველი ჯგუფი:**

„-ვაი ცოლო და შვილო!.. ხომ დამღუპეთ!.. ერთ ჭადს გადამაყოლებთ!...“ [ლორთ. 1953: 88];

„ვაიმე!“ თავისთვის წამოიძახებდა ხოლმე ბრაზ-მორეული დათუა“ [არაგვ. 1970: 129];

„ვაიმე, შე ოხერო ჩემო თავო!...“ წამოიყრანტალა იმან და თავში მაგრად შემოირტყა ხელი“ [არაგვ. 1970: 133];

„ეჰ, რა კარგი დილა გამამწარა ამ სასიკვდილემ...“

„აჰა, შემომხედე ორმოცდათი წლის დედაკაცი რასა ვგევარ?...“ [არაგვ. 1970: 60];

„აჰა, საქეიფო ბაღად გადაუქცევია შელეგიას ნაჭირნახულები ეზო“ [გამს. 1992: 353];

„უი, უი, რა ზუილს ასტეხს!“ [ლორთ. 1953; 110];

საინტერესოა ასევე **გაოცების გამომხატველი ემოციური შორისდებულები:**

„უიმე, ჩემის ხელით სული როგორ წავიწყმინდო?!“ [ლორთ. 1953; 122];

„ერიჰაა! ეს რა გემართება, ტიტე! [მიშველაძე, 1977; 11];

„ჰოი საკვირველებავ, ისეთი ადამიანებიც რო მოიპოვებიან, რომელთაც მატერიაში სულის ჩარგვაც ეხერხებათ!“ [გამს. 1992; 27];

„-ბეჩა, სალომე, აბა, ვინ წაყვება... მაგას?...“ [ლორთ. 1953; 67];

წარმოდგენილი ჯგუფების გარდა, შედარებით მცირე ოდენობით გვხვდება სხვადასხვა ემოციის გამომხატველი შორისდებულებიც.

დანანების:

„-ეჰ! ორი კაცი ქე დეიღუპეთ იმ ერთი დოქი ღვინისთვის“ [ლორთ. 1953; 87];

„აფსუს, როსტომ აფთარაული მხეცზე უფრო მხეცი ყოფილა“;

„ეჰ, წახდა ჩვენი ნადირობა“ [გამს. 1992];

სიძულვილის:

„ფუ, შე ვერანო!“;

„ფუი, შენს კაცობას, შე მშიშარა, შე მშიშარა!..“ [მკვდართან შეხვედრა“];

„ფუი!...“ - მწარედ გააფურთხა გოგია და უკანვე ძირს გამოაბიჯა ფეხი“ [არაგვ. 1970; 142];

დაცინვის/ნიშნის მოგების:

„ხა, ხა , ხა !.. სწავლის წყურვილის მაგივრად, უმნიშვნელოდ, ლუკმა-პურის მოპოვების ბრძოლაში მირბის ცხოვრება!...“ [არაგვ. 1970; 81];

„- ხა,ხა,ხა!... მომილოცნია ახალი წელი!... ხარხარით შესძახა ამ დროს დედაბერმა და გაძლიერებულ ცეცხლს შეუერთდა“ [არაგვ. 1970; 61];

„ხა, ხა, ხა, ხა!.. სულ, სულ!.. - ჩასძახეს ამ დროს ქვამ და წყალმა“ [არაგვ. 1970; 147];

„ჰე, ჰე, ჰე, ახლა ხომ მორჩით, ხომ მორჩით?“ [„ლილ“].

საანალიზო ტექსტებში შორისდებულებად მრავლადაა რელიგიური სიტყვები და ფრაზები. აღნიშნავენ, რომ „რელიგიურ სიტყვა-გამოთქმებთან დაკავშირებული შორისდებულები წარმოითქმის ძლიერი გაცხების, გაღიზიანების, განრისხების ან მაძლიერებისას“ [დემეტრაძე, 1997; 102-103]: „- ღმერთმანი, შვილო, შენ ჩემზე მოსაზრებული ხარ!..- შესძახა იმან და გატაცებით ჩაკოცნა“ [არაგვ. 1970; 139].

თუმცა დასტურდება აგრეთვე: **ძლიერი მწუხარება:** „-ღმერთო! - გულ-ჩაწყვეტით წამოიძახა დედაბერმა და თვალებზე ხელი მიიფარა“ [არაგვ. 1970; 59]; „_ღმერთო! ღმერთო! რა დროს მომასწარი!... რა საცოდაობა დატრიალდა...“ [ლორთ. 1953; 92];

ვედრება: „ღმერთო, ძილი მაინც მომგვარე! - წამოიძახა კარგა ხნის ღუმილის შემდეგ დედაბერმა“ [არაგვ. 1970; 58]; „-ოჰ, ღმერთო!... მიშველეთ!...“ [არაგვ. 1970; **მღელვარება:**

„-ღმერთო ჩემო!- წამოიძახა მზექალამ და ტანში ჟრუანტელმა დაურბინა“ [არაგვ. 1970; 364].

ამრიგად, საანალიზო ტექსტებში ნიშანდობლივი აღმოჩნდა ემოციური შორისდებული, როგორც გრძნობების, გუნება-განწყობილების გამომხატველი ლექსიკური ერთეული, რომელთა შორისაც ჭარბობს: მწუხარების, დარდის, გაცხების გამომხატველი შორისდებულები.

ლიტერატურა:

1. გაჩეჩილაძე, ო. (1979). შორისდებული ახალ სალიტერატურო ქართულში. თბილისის უნივერსიტეტის გამომცემლობა.
2. დარასელია, ნ. (1999). შორისდებულთა სოციალური ფუნქციები ზეპირმეტყველებით დისქორსში. საენათმეცნიერო ძიებანი. IX.
3. დემეტრაძე, ი. (1997). ზოგი რამ შორისდებულის შესახებ ინგლისური და ქართული ენების მასალაზე. საენათმეცნიერო ძიებანი, VI. გვ. 99-104. თვალაძე, 2002: 138
4. თუთბერიძე, რ. (2005). ორი დადებითი ბაზისური ემოციის ამნიშვნელი ლექსიკური ერთეულები ინგლისურ და ქართულ ენებში. საენათმეცნიერო ძიებანი, XX.
5. სანიკიძე, თ., სანიკიძე, ი. (2009). ქართული ენის პრაქტიკული სტილისტიკა. თბილისი: გამომცემლობა „ინტელექტი“.
6. შანიძე, ა. (1973). ქართული ენის გრამატიკის საფუძვლები, I, მორფოლოგია, მეორე გამოცემა, თბილისის უნივერსიტეტის გამომცემლობა.
7. ჯორბენაძე, ბ. (1997). ენა და კულტურა. თბილისი: გამომცემლობა „ქართული ენა“.

საანალიზო წყაროები:

1. არაგვისპირელი, შ. (1970): ერთტომეული. თბილისი: გამომცემლობა „მერანი“.
2. გამსახურდია, კ. (1992). ნოველები. თხზულებანი ოც ტომად, ტომი I. თბილისი: გამომცემლობა „თავრიდა“.
3. ლორთქიფანიძე, ნ. (1953): რჩეული თხზულებანი. ტომი II. თბილისი: გამომცემლობა „სახელგამი“.
4. მიშველაძე, რ. (1977): კაცნი. ნოველები. თბილისი: გამომცემლობა „მერანი“.

Possibilities of Creating Positive and Negative Emotional Fields in a Fictional Text (based on the 20th century Georgian Brief Fictional Prose)

Geldiashvili Nunu

Iakob Gogebashvili Telavi State University

Abstract

The only tool for the author to share the feelings and express their spiritual world to the readers is linguistic means; Emotion is transformed in language which, at the same time, represents the principal focus for linguistics i.e. the ways how and for what purpose does the linguistic unit of language and speech denote emotion.

The goal of the manuscript is to observe brief fictional prose, in particular, to show the linguistic possibilities of creating a positive and negative emotional field, which are characteristic for this type of texts.

The research analysis has revealed that there are two main ways to create a positive or negative emotional mood in the reader: 1. The writer himself offers an assessment of the character's condition or circumstances by using appropriate emotional language means; 2. The writer presents the external world seen by the character, characterized by emotional-evaluative lexical units.

It has been revealed that adjectives and verbs are the most frequently used in creating an emotional field; Depending on the context, the noun as the key word of the idea acquires an emotional load.

An especially interesting feature was found to be the emotional interjection, as it expresses the characters' mood, feelings and emotions and is most distinguished by high emotional expressiveness; There predominates interjections connected with sadness, pain, surprise. There are also many religious words and phrases serving as interjections.

There are the cases when the contrast and superiority of the positive emotions against the negatively painted situation causes emotion and, sometimes, the sudden, unexpected

ending of the literary text is characterized by sharp emotionality.

Emotionally colored lexical units appear mainly in two ways while creating the emotional field: 1. One word in a sentence or the same part of speech is characterized by more emotionality; 2. Several different parts of speech create an emotional context.

Key words: linguistics; positive and negative emotional field; linguistic competences.